

ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการบริหารและการจัดการ
คุณภาพของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

Relationship between School Administrator Competency and Quality Administration and
Management Processes according to Basic Education Standards of a School under
the Secondary Educational Service Area Office 4.

ลลนา วิชัยขัทคะ* วรณวิศา สืบบุญสรณ์ คล้ายจำแลง และสุชาดา นันทะไชย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Lalana Vichaikhatca* Wanwisa Suebnusorn Klaijumlang and Suchada Nantachai

Faculty of Education, Kasetsart University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษากระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจในสถานศึกษาแห่งหนึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) กระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีระบบการบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .88, p < .01$)

คำสำคัญ : สมรรถนะของผู้บริหาร , กระบวนการบริหารและการจัดการ , คุณภาพของสถานศึกษา

Abstract

Objectives of this research are 1) to study competency of a school administrator. 2) to study quality administration and management processes of a school, 3) to study relationship between the competency of the school administrator and the quality administration and management processes of the school under the Secondary Educational Service Area Office 4.

Using survey research method, the instrument used for data collection was a questionnaire. Data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and Pearson product-moment correlation coefficient.

Results of the research can be summarized as follows: 1) Overall, the competency of the school administrator is at high level. Meanwhile, the aspect of school management is perceived to be at the highest level; 2) Overall, quality management processes of the school is at high level. Meanwhile, the quality administration and management systems of the educational institution is perceived to be at the highest level; 3) Overall, the relationship between the competency of the school administrator and the quality administration and management processes of the school under the Secondary Educational Service Area Office 4 had the high positive correlations, with statistical significance at the level of .01. ($r = .88$, $p < .01$)

Keywords : Administrator competency, Administration and Management processes , Quality of school

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ยังมีความเหลื่อมล้ำกัน เนื่องจากสถานศึกษายังคงมีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการศึกษา ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากขนาดและความพร้อมในการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน (The Secretariat of the Council of Education, 2014) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 - 2579 ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาของไทยยังมีอีกหลายด้านที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ โดยผลการประเมินคุณภาพภายนอกยังไม่เป็นที่พอใจและปัญหาการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาทุกระดับ (The Secretariat of the Council of Education, 2017) จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในอนาคต

ปัญหาคุณภาพการศึกษาเป็นปัญหาหนึ่งที่ต้องได้รับการแก้ไข โดยส่วนใหญ่ระบบบริหารจัดการศึกษามีการบริหารแบบราชการมีศูนย์รวมอยู่ที่ส่วนกลางและมีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เน้นงานเชิงปริมาณ ซึ่งไม่ได้นำไปสู่การบริหารที่ดีที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และทำงานเพื่อรักษาประโยชน์ของตนเองมากกว่าเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน (Wittayakorn Ch, 2013) ดังนั้นการจะปฏิรูปด้านคุณภาพการศึกษานั้นจำเป็นต้องมีมาตรฐานที่เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน เพื่อเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศมาตรฐานการศึกษา เพื่อเป็นหลักเทียบเคียง

ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งได้บริหารจัดการสถานศึกษาของตนเองให้มีคุณภาพ ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) ซึ่งกล่าวได้ว่า “สถานศึกษา” จะต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาของตนเอง เพื่อขับเคลื่อนให้สถานศึกษาได้พัฒนาคุณภาพสู่ความสำเร็จ และบุคคลที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษา คือ “ผู้บริหารสถานศึกษา” เพราะเป็นผู้ที่สามารถนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติให้เกิดรูปธรรมในระดับสถานศึกษาได้ (Bawon T, 2017)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญของสถานศึกษาที่ก่อให้เกิดกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งสามารถออกแบบกระบวนการทำงานในสถานศึกษาให้สอดคล้องกับปรัชญา เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยใช้ความรู้ ความสามารถ และมีคุณลักษณะเฉพาะในการบริหารจัดการ (Teera R, 2014) และผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีเทคนิคการบริหารที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ตลอดจนสร้างความศรัทธาและเชื่อมั่นแก่บุคคลภายนอก (Ratchakumaree D, 2011) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารจึงต้องมีคุณลักษณะโดดเด่นเหมาะสม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ คุณธรรมและประสบการณ์ทางการบริหาร เพื่อนำพาสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ที่กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีสมรรถนะตามมาตรฐานความรู้ ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำทางวิชาการ การบริหารสถานศึกษา หลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ กิจกรรมและกิจกรรมนักเรียน การประกันคุณภาพการศึกษา และคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ (Secretariat of the Council of Education, 2014) เพื่อการดำเนินงานพัฒนากระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากรายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment Report) ของสถานศึกษาแห่งหนึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ย้อนหลัง 2 ปี ที่เป็นสถานศึกษาที่เลือกศึกษาในงานวิจัยนี้ พบว่ากระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ปีการศึกษา 2560 มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับดี และปีการศึกษา 2561 มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับดีเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษายังต้องมีการพัฒนาคุณภาพด้านกระบวนการบริหารและการจัดการให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นอีกในปีถัดไป เพื่อเตรียมการสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งยืนยันว่าการดำเนินงานของสถานศึกษามีความมุ่งหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศอย่างแท้จริง

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะทางการบริหารจะสามารถเป็นกำลังหลักในการดำเนินงานให้เกิดกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่ดีได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 เพื่อสามารถใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตรงตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้เป็นการสำรวจการรับรู้ของครูในสถานศึกษาแห่งหนึ่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ ซึ่งมีขั้นตอนและรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 83 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 70 คน โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยจับฉลากรายชื่อเพื่อให้ได้จำนวนตามที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการสอน มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้ของครูต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา 7 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาวิชาชีพ 2) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ 3) การบริหารสถานศึกษา 4) หลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 5) กิจกรรมและกิจกรรมนักเรียน 6) การประกันคุณภาพการศึกษา 7) คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ 5 (มากที่สุด) 4 (มาก) 3 (ปานกลาง) 2 (น้อย) และ 1 (น้อยที่สุด)

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้ของครูต่อกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา 6 ด้าน ได้แก่ 1) การมีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน 2) การมีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา 3) การดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย 4) การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ 5) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ 6) การจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ 5 (มากที่สุด) 4 (มาก) 3 (ปานกลาง) 2 (น้อย) และ 1 (น้อยที่สุด)

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยมีลำดับขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิดเชิงทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาและกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อกำหนดขอบเขตของเนื้อหาและสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย

2. สร้างเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์

3. นำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านการบริหารการศึกษาและด้านวัดและประเมินผล จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม โดยการหาค่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) พบว่าข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้ทุกข้อ

4. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูโรงเรียนอื่นในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 จำนวน 30 ฉบับ จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป พบว่าค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามตอนที่ 2 เท่ากับ .97 ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามตอนที่ 3 เท่ากับ .99 รวมทั้งฉบับมีความเชื่อมั่น .95

5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือแล้วไปจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณค่าสถิติต่างๆ มีขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบสำรวจรายการ นำมาแจกแจงความถี่และวิเคราะห์คำนวณหาค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสอบถามตอนที่ 3 เกี่ยวกับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ จากนั้นวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. วิเคราะห์ข้อมูลของระดับความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ในโรงเรียนที่ศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สรุปผลได้ดังนี้

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยในอันดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ และด้าน

หลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วยด้านกิจการและกิจกรรมนักเรียน มีค่าเฉลี่ยในอันดับต่ำสุด

2. กระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การมีระบบการบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยในอันดับสูงสุด รองลงมา คือ การดำเนินงานวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและเป็นแบบอย่างได้ การมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพตรงตามความต้องการของครูและสถานศึกษา และจัดให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนางาน และการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพสถานศึกษา ตามลำดับ ส่วนการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับต่ำสุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกหรือมีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้อยตามกัน อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .88, p < .01$)

อภิปรายผล

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการบริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่ศึกษา มีการสะสมทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจากประสบการณ์การทำงานด้านการบริหารสถานศึกษาเป็นระยะเวลา 14 ปี มีการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนขีดความสามารถของตนเองอยู่เสมอ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่การบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผนวกกับผู้บริหารสถานศึกษาพยายามที่จะหาวิธีการที่เหมาะสมในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยสามารถจัดโครงสร้างองค์การและสามารถวางแผนการบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป และการบริหารงบประมาณให้มีการทำงานที่สอดคล้องกันตามวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่กำหนด มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมงาน นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษายังตระหนักถึงบทบาทการเป็นผู้นำยุคใหม่ โดยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน และนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามามีใช้ในการบริหารงาน รวมถึงเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารสถานศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phalichat, Ch. (2016) ที่ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังนั้นสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการงานด้านต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. กระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีระบบการบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้

ความสำคัญกับระบบการบริหารการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์วิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 กล่าวว่าสถานศึกษาทุกแห่งต้องนำระบบประกันคุณภาพภายในไปปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจแก่ประชาชน และช่วยให้สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาปรับปรุงให้สถานศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายอยู่ตลอดเวลา (The Secretariat of the Council of Education, 2017) สถานศึกษาจึงให้การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา โดยสถานศึกษามีการดำเนินการ คือ มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและสามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม มีการบริหารในการกิจหลักของสถานศึกษา คือ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไปอย่างครบถ้วนเป็นไปตามระเบียบ มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และบริบทของสถานศึกษา มีกระบวนการบริหารงานงบประมาณที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ จัดบุคลากรให้ปฏิบัติงานตรงกับความรู้ ความสามารถ และมีการสนับสนุนส่งเสริมบุคลากรให้มีการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง มีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในระบบสารสนเทศของสถานศึกษา และมีการจัดหาทรัพยากรให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน โดยอาศัยหลักการบริหารแบบร่วมมือและหลักการกระจายอำนาจ ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนา และร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้เห็นว่าสถานศึกษามีระบบการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษาที่ดี มีความพร้อมในการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thanapat, W. (2014) ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านการบริหารจัดการที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีความสัมพันธ์ทางบวกหรือมีลักษณะคล้ายตามกัน อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาสมรรถนะของผู้บริหารทุกด้านพบว่ามีความสัมพันธ์กันทางบวกกับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษาทุกด้าน ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะทางการบริหาร ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ และทักษะการบริหารในระดับมาก สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาบริบทของสถานศึกษา นโยบายด้านการศึกษา แผนการศึกษาชาติ รวมถึงมาตรฐานการศึกษาชาติ โดยสามารถจัดทำเป็นแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาของตนเองและปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมได้ อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ สามารถวางแผนและจัดระบบงานด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารทั่วไป และการบริหารงานบุคคลได้อย่างเหมาะสม สามารถจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่ สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน

รวมถึงส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะได้ และที่สำคัญผู้บริหารเป็นผู้มี คุณธรรม จริยธรรม สามารถประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

การบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษาเกิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ร่วมกันดำเนินงานอย่างเป็น ระบบ ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาล และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทุกฝ่าย ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และมีการติดตามตรวจสอบประเมินผลและปรับปรุงพัฒนา งานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ และมีความปลอดภัย อีกทั้งจัดระบบการบริการเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ ให้ก้าวหน้าต่อยุคดิจิทัล รวมไปถึงสถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามที่กระทรวงกำหนด ย่อมแสดงให้เห็นถึงกระบวนการบริหารและการจัดการที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่าง ชัดเจน

จากที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมทำให้การดำเนินงานใน กระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษามีประสิทธิภาพเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thachawan, S. (2013) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงโดยภาพรวม อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบคล้อยตามกัน และสอดคล้องกับวิจัยของ Ratchakumaree, D. (2011) ได้ทำการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารกับการ ดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 1 มี ความสัมพันธ์กัน ทางบวกสูงทุกคู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ดังนั้นสมรรถนะของผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์ที่คล้อยตามกันกับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา จะ ส่งผลให้คุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาตามที่กระทรวงกำหนด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านกิจการและกิจกรรมนักเรียน เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยในอันดับต่ำ ที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรร่วมมือกันในการวางแผนและจัดกิจกรรมที่ ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน ตามความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เป็นกิจกรรมที่ สามารถพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนในสังคมยุคปัจจุบัน นอกจากจะทำให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพแล้ว การเข้าร่วม กิจกรรมยังสามารถส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอีกด้วย

2. กระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและ ความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมกัน

จัดระดมทรัพยากรเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา รวมถึงสร้างความตระหนักให้ครูและนักเรียนเห็นถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และร่วมกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาให้อยู่ในสภาพที่ดี เพื่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและปลอดภัย

3. จากความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัดหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลและข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาไปใช้พัฒนาและส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสมรรถนะทางการบริหารในระดับสูง โดยมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ และผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับปรุงข้อที่ควรพัฒนาด้านกระบวนการบริหารและการจัดการตามมาตรฐานการศึกษา ให้สถานศึกษามีคุณภาพในระดับที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความละเอียดชัดเจนมากยิ่งขึ้น และสามารถนำมาสนับสนุนผลการวิจัยเชิงปริมาณได้

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพของสถานศึกษาด้านอื่นตามมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน และด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาครบทุกด้าน

3. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษาในบริบทที่กว้างขึ้นในระดับเขตพื้นที่ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับกระบวนการบริหารและการจัดการคุณภาพของสถานศึกษาในบริบทที่แตกต่างกัน

References

- Secretariat of the Teachers Council of Thailand. (2014). Announcement of the Teachers Council of Thailand Board on subject, knowledge, competency and professional experience of teachers School administrators Educational Administrator And educational supervisors According to the Teachers Council of Thailand regulations On professional standards 2013. Bangkok: Ministry of Education. (In Thai)
- The Secretariat of the Council of Education. (2014). Research and development report on basic school management styles. Bangkok: Prigwan Graphic. (In Thai)
- The Secretariat of the Council of Education. (2017). National education plan 2017 - 2036. Bangkok: Prigwan Graphic. (In Thai)
- The Secretariat of the Council of Education. (2017). National educational standards 2018. Bangkok: Ministry of Education. (In Thai)

- Bawon, T. (2017). School Administrators 4.0 The Power to Drive Educational Reform.
Retrieved 2020, March 5, from www.drborworn.com
- Wittayakorn, Ch. (2013). The main problem of education in Thailand. Retrieved 2020,
March 1, from www.bangkokbiznews.com.
- Ministry of Education. (2018). Ministerial Regulations on Education Quality Assurance 2018.
Bangkok: Ministry of Education. (In Thai)
- Thachawan, S. (2013). Competencies of administrators and educational quality of schools
Under the Office of Primary Education Area Nakhon Pathom Area 2. (Master of
Education Thesis). Silpakorn University, Faculty of Education, Program in Educational
Administration. (In Thai)
- Thanapat, W. (2014). Competency factors of school administrators affecting the
administration efficiency by using schools as the base of the secondary schools Under
district office Secondary education Area 27 Roi Et Province. Journal of Sakon Nakhon
Rajabhat University. 13(60): 141 – 150
- Teera, R. (2014). Professional in management and administration Education reform era.
Bangkok: Kho Fang. (In Thai)
- Phalichat, Ch. (2016). Administrators Competencies and Effectiveness of Schools under the
Office of Secondary Educational Service Areas 8. (Master of Education Thesis).
Silpakorn University, Faculty of Education, Program in Educational Administration.
(In Thai)
- Ratchakumaree, D. (2011). Competencies of administrators and quality assurance within the
school Under the local government organization Local Education Group 1. (Master of
Education Thesis). Silpakorn University, Faculty of Education, Program in Educational
Administration. (In Thai)

ผู้เขียน

นางสาวลลนา วิชัยทัตตะ

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
e-mail. : lalana.amm@gmail.com

ดร.วรรณวิศา สืบบุญสรณ์ คล้ายจำแลง

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตและศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

50 ถนนงามวงศ์วาน แขวง ลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

e-mail. : feduwsk@ku.ac.th

รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา นันทะไชย

อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตและศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

50 ถนนงามวงศ์วาน แขวง ลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

e-mail. : snanthachai917@gmail.com